

ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ПОТЕНЦІАЛ» ТА ЙОГО РОЛЬ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Лисак В. Ю., к. е. н., доцент
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка*

З розвитком підприємств на початку ХХ століття виникає необхідність розробки проблем комплексної оцінки рівня розвитку виробничих сил у результаті чого і запроваджено в економічних дослідженнях термін «потенціал».

Слово «потенціал» (potential - з латинської - сила) в економічному розумінні означає сукупність економічних ресурсів і можливостей країни (груп країн), що можуть бути використанні для досягнення цілей соціально-економічного розвитку суспільства [1, с. 445]. Словом «потенціал» позначають засоби, запаси, джерела, які можуть бути використані, а також можливості окремої особи, групи осіб, суспільства в конкретних обставинах.

У вітчизняній економічній літературі цей термін у широкому розумінні трактують як використання, або як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь.

Дав визначення «потенціалу» видатний вчений-економіст К.Г. Воблій ще в 1924 р. відзначивши, що потенціал виробничих сил – це потенційна можливість країни виробляти матеріальні блага для задоволення потреб населення [2]. Розділив його думку по обґрунтуванню поняття «потенціалу виробничих сил» як потенційної можливості країни виробляти матеріальні блага для задоволення потреб народу і В.І. Вейц в 1927 р. викладаючи свою думку наступним чином: «Потенційні виробничі сили – не тільки матеріальні елементи, а також ті чи інші матеріальні умови, за яких здійснюється виробничий процес» [3].

В середині ХХ століття вчений-економіст, статистик, історик, соціолог С.Г. Струмилін започаткував поняття «економічний потенціал», під яким розумів сукупну виробничу силу праці всіх працездатних членів суспільства.

Враховуючи всі тенденції розвитку підприємств того часу вчений, статистик, академік В.С. Немчинов вивчав, аналізував «потенціал розширеного виробництва», що характеризується

ресурсними можливостями національної економіки щодо економічного зростання [4].

Представники розвинутого соціалізму, а саме О.І. Анчишкін розробляючи та прогнозуючи суспільне виробництво стверджував, що виробничий потенціал - це сукупність ресурсів, які в процесі виробництва набувають форми факторів виробництва.

В свою чергу Л.І. Абалкін, як спеціаліст в сфері методології економічної науки та проблем господарського механізму, даючи визначення потенціалу відмітив, що потенціал – це узагальнена збірна характеристика ресурсів, прив'язана до місця й часу [5].

Засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або розв'язання певної задачі являє собою потенціал – стверджує В.М. Архангельський [6].

Отже, до однозначного визначення даної економічної категорії економісти не можуть прийти, а тому вони займаючись дослідженнями потенціалу підприємства і на підставі розвитку сучасних уявлень про потенціал розділились на три напрямки дослідження. А саме – представники першого напрямку стверджують, що потенціал – це сукупність необхідних для функціонування або розвитку підприємства різних видів ресурсів. До представників цього напрямку можна віднести Д. Черникова, С. Белова, Є. Фігурнова [7].

Потенціал як система матеріальних та трудових факторів, що забезпечують досягнення мети виробництва розглядають автори другого напрямку, представниками якого є М.А. Іванов, Ю.Г. Одегов, К.Л. Андреев та інші. Ця група науковців запевняють, що дослідження ефективності розвитку економіки мають базуватись не на досягнутому рівні використання ресурсів, а на потенційних можливостях виробництва. Зі збільшенням масштабів виробничого апарату зростає значення задач, пов'язаних зі всебічним і найраціональнішим використанням внутрішніх можливостей розвитку виробництва.

Науковці третього напрямку розглядають потенціал як здатність комплексу ресурсів економічної системи виконувати поставленні перед нею завдання. Потенціал, на їхню думку, - це цілісне уявлення про єдність структури і функції об'єкта, вияв їх взаємозв'язку. На цій основі робиться висновок про сукупні можливості колективу виконувати певні завдання - якщо вдаліше склалася структура об'єкта і більше відповідають його структурні та функціональні елементи, то вищими будуть його потенціал і ефективність. У сучасних

динамічних умовах ринкового господарювання орієнтація на традиційні переваги для планування стратегічного розвитку потенціалу підприємства може стати помилковою. Представниками даного напрямку являються - Ігнатенко Н.Т., Рудченко В.П. та інші.

Ця класифікація свідчить про те, що змістове значення терміну «потенціал» передбачає:

- сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів, засобів, цінностей;

- потужність виробництва, фондів, ресурсів країни, регіону;

- ресурсна, економічна, природна, регіональна характеристика;

- можливість виробничих сил досягти певного ефекту;

- інші асоціації.

Отже, поняття «потенціал» має наукове і практичне значення, останнє в свою чергу є необхідним для визначення його оцінки, а також управління.

Література.

1. Новий український тлумачний словник. Близько 20000 слів і словосполучень [Текст] / [укл. Н. Д. Кусайкіна, Ю. С. Цибульник; за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського]. - Харків: Книжковий Клуб, 2008. – 608 с.

2. Воблый К.Г. Производительные силы Украины. Техника, экономика и право / К.Г. Воблый /Науч. записки Ин-та нар. х-ва.- 1924. - № 4-5. - С. 126-149.

3. Вейц В. Потенциальные и кинетические производительные силы мирового хозяйства. / В. Вейц. – Кн. 1. - М., 1927. - 22 с.

4. Немчинов В.С. Экономико-математические методы / В.С. Немчинов // Избр. произ.: в 6 т. – М., 1967. - Т. 3. – 207 с.

5. Абалкин Л.И. Диалектика социалистической экономики /Л.И. Абалкин. - М., 1981. - 24 с.

6. Архангельский В.Н. Управление научно-техническим прогрессом в машиностроении / В.Н. Архангельский, Л.Е. Зиновьев. - М., 1983. - 6 с.

7. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник /О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.П. Олексюк. – К.: Центр навч. Л-ри, 2005. – 352 с.